

נעשה אדם

קדושת שבת

בראשית ב:ג'

ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשותות:

And G-d blessed the seventh day and He hallowed it, for thereon He abstained from all His work that G-d created to do.

שמות כ:ח'-י"א

וסcor את יום השבת לקדשו: ששית ימים תעבד ועשה כל מלאכתך: ויום השביעי שבת לה אלקיך לא תעשה כל מלאכתך אתה ובןך ובתך עבדך ואםך ובהמוך וגרך אשר בשעריך: כי ששית ימים עשית ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וינו ביום השביעי על כן בקר ה' את יום השבת ויקדשנה:

Remember the Sabbath day to sanctify it. Six days may you work and perform all your labour, but the seventh day is a Sabbath to Hashem, your G-d; you shall perform no labour, neither you, your son, your daughter, your manservant, your maid-servant, your beast, nor your stranger who is in your cities. For [in] six days Hashem made the heaven and the earth, the sea and all that is in them, and He rested on the seventh day. Therefore, Hashem blessed the Sabbath day and sanctified it.

רש"י פסוק ט

ועצית כל מלאכתך – נצטנַה סנת יכה בענייך כהלו כל מלאכתך עזוזה קלה הלאה הלאה (מכילתה):

And perform all your labour: When the Sabbath arrives, it shall seem to you as if all your work is done, that you shall not think about work.

דברים ה:ב-ט"ז

שברור את יום השבת לקדשו כאשר צור ה' אלקיך: ששית ימים תעבד ועשה כל מלאכתך: ויום השביעי שבת לה אלקיך לא תעשה כל מלאכתך אתה ובןך ובתך עבדך ואםך וגרך ומיורה וכל בהמוך וגרך אשר בשעריך למשע ינו עבדך ואםך כמוה: זכרת כי עבד היהת בארץ במצרים וצאר ה' אלקיך מישם ביר זוקה ובורע צמיה על כן צור ה' אלקיך לעשותות את יום השבת: Keep the Sabbath day to sanctify it, as Hashem your G-d commanded you. Six days may you work, and perform all your labour, but the seventh day is a Sabbath to Hashem your G-d; you shall perform no labour, neither you, your son, your daughter, your manservant, your maid-servant, your ox, your donkey, any of your livestock, nor the stranger who is within your cities, in order that your manservant and your maid-servant may rest like you. And you shall remember that you were a slave in the land of Egypt, and that Hashem your G-d took you out from there with a strong hand and with an outstretched arm; therefore, Hashem, your G-d, commanded you to observe the Sabbath day.

תהלים ס"ב:י"ב

אות דבר אלקים שיתים ו שמעתיך כי שע לאלקים:

G-d spoke one thing, I heard two, for G-d has strength.

רש"י שם

... ולצוטינו לרקוטו נצוכו וקמו נצוכו להל נמלמו:

...our Sages interpreted it as referring to [the maxim that] "Remember" and "Keep" were stated in a single utterance.

שמות ל'א:י"ד
ישמרוּתם את השַׁבָּת כי קָדֵשׁ הוּא לְכֶם בְּזַלְלִיתָ מֹות יָמִינָה כִּי כָל הַעֲשָׂה בָּה מְלָאָה וְגַדְתָּה
הַגְּפִישׁ הַהְוָא בְּקָרְבָּ עַפְיִיחָ:

Therefore, keep the Sabbath, for it is a sacred thing for you. Those who desecrate it shall be put to death, for whoever performs work on it, that soul will be cut off from the midst of its people.

ערבית לשבת
אתה קדשַׁת את יּוֹם הַשְׁבִּיעִי לְשָׁמֶךְ. תְּכִלַּת מַעֲשָׂה שָׁמִים וְאָרֶץ. וּבְרָכָתְךָ מִכָּל הַיָּמִים. וּקְדָשָׁתְךָ
מִכָּל הַזָּמָנִים. וּכְן בְּתוֹרְתְךָ:

You sanctified the seventh day for your Name's sake, the conclusion of the creation and earth. Of all days, You blessed it; and of all seasons, You sanctified it – and so it is written in Your Torah.

תוספות קידושין ב: ד"ה דאסר
דאסר נט לאכ"ע כהקלח – וכלי לאת מקולחת נט כלוולס צקצלי כמו (ndlris ל' מות). כל כי ט מוקולחין לנטmis לטמים ופצען למלת מוקולחת לוי מזומנת לוי ומיאו לוי כי לאומל טלית ז מוקולח לוי לוי נכללה ציוועיל לגני קפה נטמא למתיחת נטמא לוי נטולת כל אכל כככל וטלית לוי צייך למימר הכל כי.

בראשית י"ב:ב'
וְאַעֲשֶׂר לְךָ נָהָר וְאַבְרָכָךְ וְאַגְּדָלָה שְׁבָור וְתִיאֵת בְּרָכָה:

And I will make you into a great nation, and I will bless you, and I will aggrandize your name, and [you shall] be a blessing.

ראשית חכמה – שער הקדושה – פרק שני
אחר שפי הקדושה ראו לבאר הנוגע ממנו חור למשעה, ונאמר כי ענין הקדושה שנצטווינו קדושים היה הוא שיפוריש האדם עצמו מהדברים שהם חול ויקדש נפשו וגופו שהפרק החול הוא הקדש כהפרש השבת הנקרא קדש לימי החול, וכאשר נדע קדושת שבת מה ענינה נדע שהוא ענין הקדושה שפי לעיל. והנה בקדושת השבת נתברר בזוהר (פרשת אמר דף צ) בחולוק שבין קדש למקראי קדש ופי' שבת היא עצם הקדש המתגלה, ועל זה הנאמר (שמות לא, יד) ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם

מכילתא פרשת כי תשא
כ"י קדש היא לכם. מוגיד שהשבת מוספת קדושה על ישראל מה לפולני חנותו נעה לה שוא
משמר את השבת מה לפולני בטל ממלאכתו שהוא משמר את השבת מעיר למי שאמיר והיה
העולם שברא את עולמו בששה ימים ונח ביום השבעה. ובן הוא אומר יעשה מ"ג ואתם עדי
נאם ה' ואני אל:

תנא דברי אליהו רביה פרק כו
מכאן שמעת שקדושת הקב"ה וקדושת שבת וקדושת ישראל שלשתן חשובות באחד בקדושת
הקב"ה מה כתיב (שם כב) אתה קדוש יושב תהנות ישראל בך בטחו אבותינו וגנו' ובקדושת
שבת מה כתיב (שמות לא) ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם ובקדושת ישראל מה כתיב
(ירמיה ב) קודש ישראל לה' ראשית תבונתה.

מאור עניינים פ' כי תבוא
ולל זה כצמכלכין לה עמלם כלמת גמול ולין נפללים ממן ית' רק להכין לוופן כלניות וטאכגה לייך פול
לי הלה הצלול ז'ה הוה גלמי געל כלנית ונגול והלדים הוה געל גזול וחלנית וטילך להפצל לטעני הפלים
להתקילך זהה, נמן הצלול ית' ליטילול הוה האמת צהו מומלע צין יטילול למיכיאס צבאים ומלהלון ומקளו
ցולח ז'ה ע"י ציק צו צני חלקיים מתלמיין צין ליטילול וגין להקב"ה כצנולע צכל לצל סממולע צין צני
הפלים לייך לסייע דומה לטעני הבחינות ...

ויקרא י"ט:א-ג'

ויברר ה' אל משה לאמר: דבר אל כל עדה בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני
ה' אלקייכם: איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתني תשמרו אני ה' אלקייכם:

And Hashem spoke to Moses, saying, Speak to the entire congregation of the children of Israel, and say to them, You shall be holy, for I, Hashem, your G-d, am holy. Every man shall fear his mother and his father, and you shall observe My Sabbaths. I am Hashem, your G-d.

רש"י פסוק ב
**לכל אל כל עלה צני יקלל – (ויקלל לנבה. ת"כ) מלמל צנולמלה פלכה זו זהה מפנִי צלוכ גופי פולח
ללוין כה:**

Speak to the entire congregation of the children of Israel: [This] teaches us that this passage was stated in the assembly [of the entire congregation of Israel] because most of the fundamental teachings of the Torah are dependent on it [i.e., they are encapsulated in this passage]. — [Torath Kohanim 19:1; Vayikra Rabbah 24:5]

קלוקיס תהיו – כו פלווקיס מן הנעליות ומן העבירות (ויקלל לנבה) סכל מוקס צלהה מולא גל ערווה לטה
מולא קלוקה (ויקלל כל) לכה זונה וחללה וגוי הני כ' מקדוקם. (קס) ולך יחלל זרעו – הני כ' מקלקו. (קס)
קלוקיס יהיו – לכה זונה וחללה וגוי:

You shall be holy: Separate yourselves from sexual immorality and from sin, for wherever one finds a barrier against sexual immorality, one finds holiness, [for example:], "[They (the kohanim) shall not take in marriage] a woman who is a prostitute or one who was profaned...I, Hashem, Who sanctifies you [am holy]" (Lev. 21:7-8); and, "he shall not profane his offspring...I am Hashem, Who sanctifies him" (Lev. 21:15); and, "They shall be holy...[They shall not take in marriage] a woman who is a prostitute or one who was profaned" (Lev. 21:6-7). - [Vayikra Rabbah 24:4-6; and see also Sefer Hazikkaron]

רמב"ן פסוק ב

אל כל עדת בני ישראל כבר אמרו רבוינו (תו"כ ריש הפרשה) שהפרשה זו נאמרה בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה וזה טעם "אל כל עדת בני ישראל" אבל הונרכה כאן בתורת הכהנים מפני שידבר בה על קרבן התודה, ומפני שיזכיר בה המשפט שיזכה לעשות בעושי התועבות הנזוכרות והעריות, והתוועבות הוזכרו בספר זה מפני הטעם שכחכנו בתחילת הספר:

קדושים תהיו - והוא פרושים מן העריות ומן העבירות, שכל מקום שאתה מוצא קדושה, לשון רשי"י אבל בתורת הכהנים (פרשה א ב) ראייתי סתום, פרושים תהיו וכן שנו שם (שミニ פרק יב ג), והתקדשותם והייתם קדושים כי קדוש אני, כשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים: ולפי דעתך אין הפרישות זו לפרוש מן העריות בדברי הרבה, אבל הפרישות היא המזוכרת בכל מקום בתלמוד, שבעליה נקראים פרושים:

הענין כי התורה זההירה בעריות ובמאכלים האסורים והתריה הביאה איש באשתו ואכילת הבשר והיין, א"כ ימצא בעל התאהoka מקום להיות שטוף בזמת אשתו או נשוי הרבות, ולהיות בסובאי יין בזוללי בשר לו, וידבר כראינו בכל הנבלות, שלא הוחרי איסור זה בתורה, והנה יהיה נבל ברשות התורה:

לפיכך בא הכתוב, אחר שפרט האיסורים שאסרתם למורי, וזכה בדבר כללי שניהה פרושים מן המותרות ימעט במשgal, עניין שאמרו (ברכות כב) שלא יהיו תלמידים מצוין אצל נשותיהם כתרנגולין, ולא ישמש אלא כפי הצורך בקיום המצווה ממנה ויקדש עצמו מן הין במיומו, כמו שקרה הכתוב (במדבר ו ה) הנזיר קדוש, ויזכור הרעות הנזוכרות ממנה ב תורה בנה ובלוט וכן יפריש עצמו מן הטומאה, אעפ' שלא הוזכרנו ממנה בתורה, עניין שהזיכרו (הגיגיה יח) בגין הארץ מדרס לזרים, וכן שנקרא הנזיר קדוש (במדבר ו ח) בשמרו מטומאת המת גם כן וגם ישמר פיו ולשונו מהתגאל ברכבי האכילה הגדסה וכן הדבור הנמאס, עניין שהזיכיר הכתוב (ישעיה ט טז) וכל פה דובר נבלה, ויקדש עצמו זה עד שיגיע לפרשיות, כמה שאמרו על רבי חייא שלא שח שיחה בטלת מימי:

באלו ובכיווץ בהן באה המצווה הזאת הכללית, אחרי שפרט כל העבירות שהן אסורת למורי, עד שיכנס בכלל זאת הצואה הנקיות בידיו וגופו, כמו שאמרו (ברכות גג) והתקדשתם אלו מים ראשונים, והייתם קדושים אלו מים אחרונים, כי קדוש זה שמן ערב כי אעפ' שאליו מצות מדבריהם, עיקר הכתוב בכיווץ זה זיהיר, שניהה נקיים וטהוריים ופרושים מהמן בני אדם מלכליים עצמים במתורתם ובכיעוריהם:

זה דרך התורה לפרט ולכלול בכיצא זהה, כי אחרי אזהרת פרטי הדינין בכל משא ומתן שבין בני אדם, לא תגונב ולא תגוזל ולא תונו ושרר האזהרות, אמר בכלל ועשית הישר והטוב (שם) בהגעי למקומו בראשו הירוש והחשובה וכל פנים מסורת הדין לרצון חבריו, כאשר אפרש (שם) בהגעי למקומו בראשו הקב"ה וכן עניין השבת, אסר המלאכות בלאו והטרחים בעשה כללי שנאמר תשבתות, ועוד אפרש זה (להלן כג כד) בע"ה: וטעם הכתוב שאמר כי קדוש אני ה' אלהיכם - לומר שאנחנו נזכה לדבקה בו בהיותנו קדושים והנה זה העניין הדבור הראשון בעשרה הדברים (שמות כ ב):

ישעה נ"ח:ג-י"ד

אם תשביב משבבת רגליך עשות נפשיך ביום קדשי וקראת לשבבת עג' לקדושה ה' מכבדר וכברתו מעשותך דרכיך מפצוא זפיך ולבך דבר: או תתענג על ה' והרכבתיך על בקוחתי (בקוחתי) ארץ והאכלתיך נזולת יעקב אביך כי פי ה' דבר:

If you restrain your foot because of the Sabbath, from performing your affairs on My holy day, and you call the Sabbath a delight, the holy of Hashem honoured, and you honour it by not doing your wonted ways, by not pursuing your affairs and speaking words. Then, you shall delight with Hashem, and I will cause you to ride on the high places of the land, and I will give you to eat the heritage of Jacob your father, for the mouth of Hashem has spoken.

גמ' שבת קי"ת.

אמר רבי יוחנן משום רבוי יוסי כל המענוג את השבת נותרני לו נחלה בלי מצרים שנאמר או תתענג על ה' והרכבתיך על במתך ארץ והאכלתיך נחלה יעקב אביך ונוי לא כ아버יהם שכותוב בו קום התהלך בארץ ונוי ולא כיצחק שכותוב בו כי לך ולזרעך אתן את כל הארץות האל אלא כי יעקב שכותוב בו ופרצתי ימה וקדמה וצפונה ונגבנה רב נחמן בר יצחק אמר ניזול משעבוד נליות כתיב הכא והרכבתיך על במתך ארץ וכתיב התרם אתה על במתיהם תדרוך

R. Yochanan said in R. Yose's name: He who delights in the Sabbath is given an unbounded heritage, for it is written, Then you shall delight yourself in Hashem, and I will make thee to ride upon the high places of the earth; and I will feed you with the heritage of Jacob your father, etc. Not like Abraham, of whom it is written, Arise, walk through the land in the length of it, etc.; nor like Isaac of whom it is written, for unto thee, and to your seed, I will give all these lands, etc.; but like Jacob, of whom it is written, and you shall spread abroad to the west, and to the east, and to the north, and to the south. R. Nachman b. Isaac said, He is saved from the servitude of the Diaspora: here it is written, and I will make you to ride upon the high places of the earth; whilst there it is written, and you shall tread upon their high places.

סדר זמירות לליל שבת
נחלה יעקב יירש. בלי מצרים נחלה. ייבדרו עשר ורשות. ותוננו לנאנלה. יום שבת אם תשמרו.
והייתם לוי סנלה. ששת ימים תעבודו. ושביעי נגילה:

בראשית ל'ג:י"ח

ויבא יעקב שלם עיר שכם אישר בארץ כישן בבאו מיפדן ארם וויזן את פניהם העיר:
And Jacob came safely [to] the city of Shechem, which is in the land of Canaan, when he came from Padan aram, and he encamped before the city.

מדרש רביה בראשית פרשה יא פסקה ז
ר' יוחנן בשם ר' יוסי בר חלפתא אמר אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת ירש את העולם
במדה שנאמר (בראשית יב) קום התהלך בארץ לארכה ולחבה ונוי אבל יעקב שכותוב בו
שמירת שבת שנאמר (שם ל'נו) ויחן את פניהם העיר נכנס עם דמדומי הימה וקבע תחומיין מבועוד
יום ירש את העולם שלא במדה שנאמר (שם כח) והיה ורעד כעפר הארץ ונוי:

גמ' פסחים פח.
אמר רבי אלעזר מי דכתיבohlכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלת אל הר ה' אל בית אלקינו
יעקב ונוי אלקינו יעקב ולא אלקינו אברהם ויצחק אלא לא כ아버יהם שכותוב בו הר שנאמר אשר
יאמר ביום בהר ה' יראה ולא כיצחק שכותוב בו שדה שנאמר ויצא יצחק לשוחה בשדה אלא
יעקב שקרה בית שנאמר וקרא את שם המקום ההוא בית אל

R. Elazar asked: What does the verse mean when it says (Yeshayah 2:3), "Many nations will go and say, 'Let us go up to the mountain of Hashem, to the house of the G-d of Yaakov'"? Is He the G-d of Yaakov and not the G-d of Avraham and Yitzchak? At the time of the redemption [the Holy Temple] will not be as it was in the days of Avraham when it was called a "Har" [=mountain], as it says (Bereishit 22:14), "On the mountain Hashem will be seen". Nor will it be as it was in the days of Yitzchak when it was referred to as a "Sadeh" [=field], as it says (Bereishit 24:63), "And Yitzchak went out to pray in the field". Rather it shall be as it was in the days of Yaakov, who called it a "Bayit" [=house], as it says (Bereishit 28:19), "And he called the name of the place, 'The house of Hashem'".

